

Jaarplan 2016 Praktijkcentrum

Instituut voor Praktisch-theologisch Onderzoek en Dienstverlening

*Ondersteunen en inspireren
van kerken onderweg*

Dr. H. Geertsema
Oktober / november 2015

praktijkcentrum
voor onderzoek en
dienstverlening
in de kerken

GELOVEN...
IN WERKELIJKHEID

Inhoud

<i>Inleiding</i>	3
<i>1. De thema's</i>	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Inhoudelijke thema's	4
1.3 Organisatiegerichte thema's	7
<i>2. Positionering Praktijkcentrum: een aanzet</i>	8
2.1 Inleiding	8
2.3 Experimentenplan	9
2.4 Consequenties	9
<i>3. Programmalijn 1: Verbinding met de Bron</i>	10
3.1 Inleiding	10
3.2 Dienstverlening	10
3.3 Onderzoek	11
<i>4. Programmalijn 2: Gemeenten, leidinggeven en transities</i>	12
4.1 Inleiding	12
4.2 Dienstverlening	12
4.3 Onderzoek	15
<i>5. Programmalijn 3: Uitreichende gemeenschappen</i>	17
5.1 Inleiding	17
5.2 Dienstverlening	17
5.3 Onderzoek	18
<i>6. Programmalijn 4: Data en Trends</i>	20
6.1 Inleiding	20
6.2 Voortgaande werkzaamheden	20
<i>7. Organisatiegerichte ontwikkelingen</i>	21
7.1 Inleiding	21
7.2 Voortgaande ontwikkelingen	21
7.3 Procesgang opstellen rapportage GS GKv 2017	22
7.4 Procesgang meerjarenplan 2017 – 2020: Viaa-theologie, TU Kampen-PT	22
7.5 Personeelsbeleid	22
7.6 Marketing en PR	22
7.7 Kwaliteitsbeleid	23
7.8 Huisvesting	23
<i>8. Nawoord</i>	24
<i>Bijlage begroting 2016</i>	25

Inleiding

Voor u ligt het Jaarplan 2016. In dit jaarplan wordt voortgewerkt binnen de kaders die aangegeven zijn in het beleidsdocument Koninkrijk van Priesters uit 2014 en de uitwerking daarvan in het Jaarplan 2015.

Om het Jaarplan 2016 actueel te houden binnen die kaders zijn een aantal activiteiten uitgevoerd.

Allereerst is er een nadere analyse gedaan op gegevens uit het Behoeftenonderzoek 2013; werd een nadere analyse uitgevoerd van activiteiten die het Praktijkcentrum heeft verricht tussen 1 september 2013 en 1 juni 2015; zijn een negental interviews uitgevoerd met sleutelinformanten (7 vanuit de GKv, 1 vanuit de CGK en 1 vanuit de NGK).

Daarnaast is gebruik gemaakt van waarnemingen uit de rapportages van de directie aan het bestuur over de 'zwaarte' van de programmalijnen; het afstudeeronderzoek van collega Moniek Mol, MSW, over het 'thuisgevoel' bij jongeren; besprekingen in het onderzoekersoverleg eerste helft 2015; verwachtingen betreffende de inkomsten uit dienstverlening, onderzoek en productontwikkelingen; en daarbij waarnemingen over de mate waarin inhoudelijke verbindingen aanwezig zijn tussen het Praktijkcentrum en de deelnemende instellingen (TU Kampen en Viaa).

En uiteindelijk is de realisatie van de voornemens uit het Jaarplan 2015 tevens input geweest om de continuïteit van de beleidsvoering te bewaken.

Vanuit de analyses hierboven kort aangegeven wordt in 2016 de rapportage geschreven aangaande de voornemens van het Praktijkcentrum voor de Generale Synode Gereformeerde Kerken - vrijgemaakt 2017. Naast deze voornemens zullen de beleidswensen van de partners Viaa-theologie en Theologische Universiteit Kampen – sectie Praktische Theologie input vormen voor de definitieve keuzen in het nieuwe meerjarenplan.

In 2015 is meer helderheid ontstaan over de eigenheid van het Praktijkcentrum in relatie tot enerzijds de kerken en de vraagstukken waar de kerken voor staan, anderzijds de mogelijkheden die het Praktijkcentrum heeft om activiteiten te ontplooiën. In 2016 zal vanuit die toegenomen helderheid het contact gezocht worden met andere instellingen op het terrein van ondersteuning van gemeenten binnen de GKv en waar wenselijk of nuttig daarbuiten, om de beperkte capaciteiten van het Praktijkcentrum en veel van de collega-instellingen zo optimaal mogelijk in te zetten.

In het eerste hoofdstuk treft u een opsomming van de eerdergenoemde waarnemingen aan, onderverdeeld in inhoudelijke thema's en organisatiegerichte thema's. De organisatiegerichte thema's vinden deels hun uitwerking in het daaropvolgende hoofdstuk over de positionering van het Praktijkcentrum. De overige thema's zijn vervolgens verweven in hoofdstukken 3 tot en met 6, waar de plannen per programmalijn worden geconcretiseerd. Dit Jaarplan 2016 wordt afgesloten met een beschrijving van organisatiegerichte ontwikkelingen en een beknopte doorkijk naar de jaren volgend op 2016, D.V.

1. De thema's

1.1 Inleiding

In 2015 is een secundaire analyse uitgevoerd door Hayo Wijma en Jannet de Jong op data die eerder waren opgehaald bij de voorbereiding voor *Koninkrijk van Priesters* en gegevens over de dienstverlening die door het Praktijkcentrum is uitgevoerd. Tevens is opnieuw een aantal interviews gedaan door Henk Geertsema met sleutelinformanten binnen en buiten de GKv. Ook zijn de uitkomsten van het afstudeeronderzoek van collega Moniek Mol meegenomen.

Uit deze analyses komen de volgende samenhangende thema's naar voren waar het Praktijkcentrum in de komende jaren focus op zal moeten leggen. De thema's zijn onderverdeeld in inhoudelijke thema's (paragraaf 1.2) en organisatiegerichte thema's (paragraaf 1.3).

1.2 Inhoudelijke thema's

Gebruik en plaats van de Bijbel

Het gaat hierbij om het gebruik van de Bijbel in het dagelijks leven. Zaken als 'regelmaat', 'tijd vrijmaken' en begrip over de Bijbel 'wat staat er eigenlijk in?'. Het gaat over de toepassing van de Bijbelse boodschap ten aanzien van loochenen van jezelf versus ontplooiing en gerichtheid op competenties. En over welke antwoorden de Bijbel geeft op existentiële vraagstukken rondom 'het heilige', 'de overgave', 'de

gemeenschap', 'de genade': wat betekenen die begrippen, hoe spelen ze in persoonlijk en gemeentelijk leven?

Ook gaat het over vraagstukken voortkomend uit de confrontatie tussen de inhoud van de Bijbel en de actualiteit van onze cultuur. Hierbij worden bijvoorbeeld 'Genesis 1 – 3', 'wraakpsalmen' en 'OT versus NT' genoemd.

Bevorderen van Spiritualiteit

Hierbij komt naar voren dat in het dagelijks leven het bestaan vaak vlak is, de 'drive' weg is, dat er behoefte bestaat aan ervaringen met 'evangelicalisering', heftige ervaringen. Als oplossing voor de ervaring van vlakheid moet er gezocht gaan worden naar: waar is 'het hart', hoe krijg ik weer bewogenheid bij geloof/God/Bijbel?

Parallel daaraan: hoe komen de existentiële vragen weer aan de orde in de kerk: 'wat is leven', 'waartoe leef ik' en 'waartoe zou ik werken/liefhebben/door blijven leven', 'ben ik echt niet meer dan de productiefactor die de regering van me maakt of de kostenfactor die de verzekeraar en de pensioenfondsen van me maken'?

Wat is trouw aan God en de gemeente, hoe zijn verschillende soorten spiritualiteit en gehoorzaamheid met elkaar te matchen?

Kan het gebed om de hulp van de Heilige Geest een meer centrale plaats krijgen in het christelijk leven en wat betekent dat dan?

Welke is de spiritualiteit van het Praktijkcentrum/de medewerkers van het Praktijkcentrum zelf?

Krijgen en houden van verbinding met kerk

Als concept: zijn er andere typen betrokkenheid mogelijk, bijv. tussen lichte en zware gemeenschappen in, tussen de mega-kerk-events en de huisgemeenten?

Hoe houdt of krijgt men verbinding met de traditie en het goede van het gereformeerde: identiteit van de gemeenschap/het kerkverband? Ook gaat het over verbinding lokaal:

binnen de eigen gemeente, tussen christelijke gemeenten en landelijk (financieel en generationeel).

Hoe ontstaat verbinding van gemeenteleden met elkaar: hoe worden tegenstellingen voorkomen tussen 'ik geloof op mijn manier' en 'geloof het nu maar dan komt het wel goed'? En kunnen confessies ook verbinden i.p.v. splijten?

Hoe wordt verstarring voorkomen als reactie op angst voor identiteitsverlies? Maar ook hoe wordt voorkomen dat er een zo grote vrijheid is dat alles maar goed gevonden wordt?

Hoe wordt oeverloos geëxperimenteer voorkomen?

Grenzen van de levens- en gemeentepaxis

Interessant is bij deze categorie de aandacht voor nieuwe ethische vragen rond het leven: hoe verhoudt het levenseinde zich tot de aandacht voor euthanasie, en hoe het levensbegin met de mogelijkheden van ivf? En, hoe zit het met prenatale operaties en allerlei testen die men kan doen door de toegenomen technologische mogelijkheden?

Een aantal vragen zijn verbonden met bijbeluitleg en –verstaan: vrouw in ambt, huwelijk en seksualiteit, homoseksualiteit. Hoe houdt men alle generaties in gesprek over de levenspraxis (i.c.m. vorige thema verbinding) lokaal en landelijk? En welke hermeneutiek toont de predikant eigenlijk in zijn eigen levenspraxis?

Hoe kan een kerkenraad gesteund worden ten aanzien van grenzen aan de gemeenschap, welke vormen en vragen zijn er rond de tucht, inclusief de vraag naar de hantering van de zelftucht?

Aandacht voor de toerusting

Alle geïnterviewden geven aan dat niet alleen het gesprek en de procesgang bij bovenstaande thema's van belang is, maar ook toerusting met informatie, materialen en steunstructuren. Er is behoefte aan informatie over 'best practices' van toerusting zoals die op lokaal niveau georganiseerd kunnen worden.

Jeugd

Jongeren als nieuwe generatie gelovigen hebben in de afgelopen startperiode van het Praktijkcentrum regelmatig aandacht gekregen als onderdeel van de gehele gemeente. Tegelijk komen er uit de gemeenten regelmatig vragen om toch nog opnieuw specifiek voor jongeren en jongerenwerk toerusting en ondersteuning aan de kerken aan te bieden.¹

Verder wijzen de gesprekken naar aanleiding van het Behoeftedonderzoek Catechese (2014) naar een tweedeling in de catechese. Catechese is qua taal behoorlijk verankerd in het kennisaspect van het geloof. Die verankering wordt echter meer en meer losgelaten waarbij er, naast dat component van theoretisch onderwijs, steeds meer aandacht komt voor de vorming van de catechisant, waarbij de groei van de persoonlijke geloofsidentiteit centraal staat. Hierdoor wordt het verschil tussen wat traditioneel jeugdvereniging werd genoemd en catechese minimaal.

De kwestie van 'het thuisgevoel' / de interne gerichtheid

Uit analyses van collega's De Jong, Wijma en Mol komt naar voren dat er grote behoefte is aan versterking van de eigen gemeenschap, de vormgeving van het gevoel 'thuis' te zijn in de kerk, er bij te horen, een veilige plaats te hebben, die vertrouwd, voorspelbaar, overzichtelijk is en een zekere rust in het bestaan kan geven. De transitie zoals eerder

¹ Om die reden is er voor gekozen om bij de uitwerking van de programmalijnen bij zowel de beschrijving van de dienstverlening als wel bij de beschrijving van het onderzoek met dit thema te beginnen.

beschreven in *Koninkrijk van Priesters* krijgt een verdieping doordat de transitie erkend en aanvaard wordt, maar het net lijkt alsof die ondersteund zou moeten worden met een versterking van de eigenheid en vertrouwdheid van het eigen kerkelijk huis. Het thema wordt hier apart benoemd, hoewel er een zekere overlap is met het thema 'Verbinding' hierboven en het thema 'Missionair gemeente-zijn' hieronder. Is het 'thuisgevoel' dan een behoefte om ergens niet steeds 'alert' te hoeven zijn, je ergens 'veilig' te weten? Of is het 'thuisgevoel' juist de aanduiding van de behoefte om sterk toegerust te worden, ten einde na die toerusting weer in het volle leven in de wereld als christen onze plaats te kunnen innemen? Gaat het om 'uitrusten' of 'toerusten'?

Missionair gemeente-zijn / de externe gerichtheid

Onderzoeken wijzen er op dat er verlangen in de kerken is om meer op buiten gericht te zijn en de samenwerking te zoeken. Toch lijkt dit onderwerp nog wel eens op gespannen voet te staan met het hierboven genoemde 'thuisgevoel'. Is de kerk de plek waar we worden toegerust om uitgezonden te worden in de wereld of de plek, zoals eerder benoemd, waar we mogen uitrusten?

In 2015 voerden Hayo Wijma en Jannet de Jong enkele analyses uit op gegevens die eerder verzameld waren als voorbereiding op het rapport *Koninkrijk van Priesters* en op gegevens in het klantregistratiesysteem van het Praktijkcentrum 'Klavos'. Eerder in dit jaarplan werd daarover al een en ander opgemerkt.

Tegelijk gaven de analyses aanleiding om gericht te gaan werken aan het experimentenplan, zoals dat impliciet was aangekondigd bij de opzet van het Praktijkcentrum. Naast concrete advisering, onderzoek, onderwijs en toerusting zou het Praktijkcentrum zich immers moeten bezighouden met bezinning op allerlei ontwikkelingen en op het uitvoeren van experimenten om te onderzoeken hoe gemeenten het best ondersteund kunnen worden.

Nieuw Gemeente Concept

Gemeenten zijn in hun adviesvragen sterk gericht op het intern functioneren van de gemeente. In de tabel hieronder is gearceerd aangegeven waar de focus van de vragen ligt. Dit tabel is gemaakt op basis van de transitie die kerken doormaken (zie Behoeftenonderzoek van het Praktijkcentrum, 2014):

Trefwoord:	Van focus op:	Naar focus op:
Gerichtheid	Eigen gemeenteleden, in de gemeente ...	Mensen buiten de gemeente
Bindmiddel	Onderlinge loyaliteit en betrokkenheid op elkaar ...	Doen van goede dingen (in W&D) voor mensen die Jezus Christus nog niet kennen
Leiding	Coördinatie & organisatie ...	Vernieuwingsgezindheid & stimuleren van initiatieven
Belangrijk	Afspraken, regels, kerkorden en reglementen ...	Eerder de boodschap over (laten) komen dan strikte handhaving regels
Verschillen		(Nog) Meer ruimte voor verschillen van inzicht
Vastleggen	Precies vastleggen van leer- en geloofsvraagstukken ...	Instemming op belangrijke leerstukken & ruimte voor persoonlijke vrijheid & verantwoordelijkheid.
Accenten		(Nog) Meer accent op goede onderlinge relaties ondanks inhoudelijke verschillen.

Deelnemers aan het Behoeftenonderzoek spraken zich uit over 'Kerk in de 21e eeuw': 'gerichtheid op buiten, relaties in de samenleving in een lossere verband, met wel een duidelijke kern'. Ambtsdragers waren daar minder zeker van. Dit thema scoort het hoogst bij hun vraag om ondersteuning. Leidinggeven, visie ontwikkelen en omgaan met

diversiteit scoren hoog bij ambtsdragers in termen van vragen om ondersteuning. Bij deelnemers aan het onderzoek scoren deze hoog als het gaat om discrepanties tussen ideale kerkenraad en huidige, of motieven om een onvoldoende toe te kennen aan de kerkenraad.

Dat geconstateerd hebbend, moet gezegd worden dat ambtsdragers worden afgerekend op criteria of kwaliteitseisen, waar ze niet op zijn geselecteerd en benoemd. Het bevestigingsformulier is niet primair, maar geeft daarvoor wel belangrijke aanknopingspunten. Het beeld dat daarin geschetst wordt, past eerder bij de pastorale, zorgende betrokken ambtsdrager' dan bij een 'bekwaam, communicatieve en moedige geestelijk leider'.

Daarmee komt de vraag op naar een andere concretisering van de ambtsvisie. Voor zowel ambtsdragers en – sinds de afscheidsrede van prof. Dr. M. te Velde – ook voor gemeenteleden. Dit omvat niet alleen een structuurwijziging, maar ook een paradigmaverandering: niet een Nieuw Bestuurs-Concept (NBC), maar een Nieuw Gemeente-Concept (NGC).

1.3 Organisatiegerichte thema's

Zelfpresentatie van het Praktijkcentrum

Verschillende analyses uit onder andere de interviews wezen op de noodzaak om het Praktijkcentrum in 2016 nog sterker naar voren te laten komen in:

- presenteren van uitkomsten van onderzoek en ontwikkelingen (symposia, congressen);
- aanbieden van actuele Bijbelse inzichten in allerlei media (web, tijdschriften, publicaties brochures etc.);
- ruimte blijven geven om ook 'incidentele dingen' te doen: een lezing of avond die niet direct in het jaarplan is beschreven;
- zichtbaar te zijn op classes, kerkelijke bijeenkomsten etc.

2. Positionering Praktijkcentrum: een aanzet

2.1 Inleiding

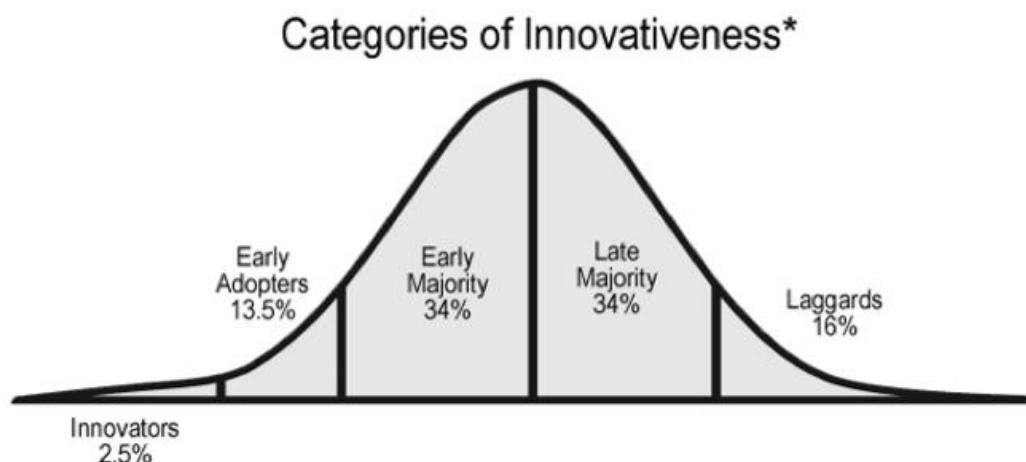
In 2015 is de toespitsing van de positionering van het Praktijkcentrum ter hand genomen, conform toezeggingen daaromtrent aan betrokken gremia binnen de kerken en de partner-organisaties TU Kampen en Viaa-theologie Zwolle. Deze toespitsing was eveneens noodzakelijk in verband met het opzetten van gerichte marketing en PR-activiteiten.

2.2 Positionering

Uitgangspunt voor de positionering is genomen in enerzijds de taakstelling van het Praktijkcentrum (leveren van bijdragen goed functioneren gemeenten en modern en actueel onderwijs door middel van onderzoek, advisering, experiment, bezinning, toerusting en publicaties, anders gezegd: kennisgeneratie, -circulatie en -diffusie). Anderzijds in de notie van transitie waarin de kerken en de samenleving waarbinnen de kerken functioneren aan de orde is. Het innovatie-diffusie-model van Rogers is daarbij als verbindingsmodel genomen: het Praktijkcentrum zet zijn verschillende activiteiten in voor alle gemeenten, maar streeft naar een differentiatie binnen die activiteiten die passend is bij de fase van een gemeente/de gemeenten als geheel op kerkverbandelijk niveau.

Het Praktijkcentrum wil kerken helpen afgewogen keuzen te maken voor het aangezicht van God. Dat past bij de stijl van het Koninkrijk wat God voor zijn gemeente en zijn gemeenteleden wil, want zij zijn priester van het Koninkrijk. En Zijn geliefden!

Binnen die kerken-in-transitie zijn er innovators (mensen met ideeën, ontwikkelaars: hoe om te gaan met de transitie), early adopters (mensen die ideeën willen aannemen en overnemen), early en late majority (de meerderheid in de gemeenten en van de gemeenten die ontwikkelingen 'rustiger' in de tijd volgen) en laggards (die soms pas na jaren meegaan in de keuzes die gemaakt worden in kerken).

Figuur 1: Diffusion of innovations, 4th edition (New York: The Free Press, 1995)

Het Praktijkcentrum wil al deze kerkleden bedienen met haar dienstverlening en onderzoek. Het schema hieronder is een schematische uitwerking, waarin wordt aangegeven welke categorieën over gaan tot het afnemen van welke soort producten en

diensten. Hiermee wordt ook duidelijk waar de organisatie op moet acteren in de acquisitie, maar ook waar primaire financiering gezocht moet worden.

Categorieën gemeenten / gemeenteleden	Activiteiten PC	Soort kennis / dienstverlening / onderzoek / productontwikkeling	Financiering
Innovators	Experimenten en op experimenten gericht onderzoek	Geheel nieuwe kennis, nieuwe vraagstukken, onbekende werkwijzen	Generale Synode, TU, Viaa, deputaatschappen
Early Adopters	Onderzoek en enig experimentele dienstverlening / experimentele producten ontwikkelen	Nieuwe vraagstukken, kennis begint meer algemeen aanvaard te worden, werkwijzen in ontwikkeling, uittesten nieuwe producten	Generale Synode, TU, Viaa, deputaatschappen, Steunfonds, specifieke fondsen voor projectsubsidies
Early en Late Majority	Dienstverlening en onderzoek, nieuwe producten	Bekende en aanvaarde kennis, bekende vraagstukken, geaccepteerde werkwijzen, nieuwe producten binnen bekende kennis acceptabel	Deputaatschappen, kerkelijke gemeenten, samenwerkingsverbanden met bijv. uitgevers en andere aanbieders
Late Majority en Laggards	Dienstverlening en producten die waardevol zijn gebleken	Aanvaarde kennis, algemeen erkende vraagstukken en werkwijzen, algemeen geaccepteerde producten	Kerkelijke gemeenten, samenwerkingsverbanden met bijv. uitgevers en organisaties binnen de kerken

2.3 Impulsenplan

Op basis van bovenstaande en de analyses zoals beschreven in het vorige hoofdstuk zijn elementen gedefinieerd om tot een impulsen- of experimentenplan te gaan komen in 2016. Dit plan gaat onderdeel uitmaken van de beleidsvoering in de jaren 2017 – 2020 (het nieuwe meerjarenbeleidsplan dat aan de GS GKv, Viaa-theologie en TU Kampen-PT zal worden voorgelegd ter instemming). Het plan richt zich voornamelijk op gemeenten en gemeenteleden die vallen onder de categorieën Innovators en Early adopters. Het Praktijkcentrum wil hiermee inspelen op de verwachting dat de door haar waargenomen trends en verschuivingen op termijn worden overgenomen door de Early en Late majority.

2.4 Consequenties

De in dit hoofdstuk beschreven positionering zal in 2016 nader worden onderzocht en uitgewerkt. De consequenties voor personeelsinzet, financiering, activiteitenfocus en marketing zullen daarbij nader worden ingevuld in samenspraak met direct betrokkenen en naastliggende instellingen.

3. Programmaliijn 1: Verbinding met de Bron

3.1 Inleiding

Het Verbinden met de Bron, Jezus Christus en alles wat God geeft in de Bijbel is een voortdurend proces van zoeken naar wegen, middelen en activiteiten. De wisselwerking tussen Bron en gemeenschap, tussen Bron en mens is de uitdaging voor het Praktijkcentrum om vorm aan te geven.

3.2 Dienstverlening

Catechese: hoe verder?

In 2014 is het behoeftenonderzoek naar toerusting en scholing aangeboden aan de GS. Het Praktijkcentrum werkt na externe en interne gesprekken aan de vormgeving van het vraagstuk 'Hoe geven we geloofsonderwijs in de verschillende levensfasen vorm in de kerk?'. Dit zal uitmonden in een visiedocument en in toerusting van catecheten in de vorm van modules. Onderwerpen die in deze modules aan bod komen zijn onder andere de theologische kennis van de catecheet en inzicht in de levensvragen van jongeren.

Ontdekkend Bijbellezen voor jongeren

In het voorjaar van 2016 verschijnt 'OPEN. Ontdekkend bijbellezen'. Een methode voor jongerenkringen (jongeren van 18-25 jaar) om zich te verdiepen in Bijbelse personen en Bijbelboeken, ondersteund met aansprekende filmpjes. De methode wordt uitgegeven in een samenwerking tussen uitgeverij Buijten & Schipperheijn, de Bijbelstudiebond (GKv) en het Praktijkcentrum.

Jongeren en de kerk(dienst)

Het Praktijkcentrum zal een regiobijeenkomst organiseren rondom het thema 'jongeren en de kerkdienst'. Rondom de kerkdienst spelen verschillende discussies. Men zegt: het gaat anders dan vroeger of men zegt: het moet anders. Er leven verschillende verlangens. Door middel van een pilot regiobijeenkomst, waarin o.a. de dialoog rondom dit onderwerp wordt gefaciliteerd, moet er een betere visievorming ontstaan ten aanzien van hoe kerkdiensten aansluiten bij jongeren. Dit valt overigens in een breder kader, te weten dat jongeren zich in deze tijd anders verhouden tot de kerk in vergelijking met voorgaande generaties.

Lerende gemeente

Het Praktijkcentrum gaat verder met het ontwikkelen van een visie op een lerende en geloofsvormende gemeente voor de levensloop (van 0 – ouder). Hierbij valt te denken aan een visie waarin helder wordt wat passend is in een bepaalde levensfase, bijvoorbeeld daar waar het gaat over geloofsvragen.

Geloof en wetenschap

Het gesprek over geloof en wetenschap kreeg in 2015 een impuls met de verschijning van gespreksmateriaal (Test of Faith) en cursusmateriaal voor jongerengroepen (Check it out). Het Praktijkcentrum en ForumC gaan werken aan een landelijk aanbod voor kerken met twee toerustingsbijeenkomsten over hoe je binnen de kerk het gesprek over geloof en wetenschap kunt gaan voeren.

Symposium Pastoraat

Op basis van het 'Handboek Pastors' (2015) belegt het Praktijkcentrum een symposium. De auteur W.C. van der Horst zal inhoud geven aan dit symposium en ook het denken over narratief pastoraat zal hier een plaats krijgen.

Cursus narratief Bijbellezen

De Bijbel in verbinding brengen met het eigen levensverhaal hoort bij narratief Bijbellezen. Hoe doet men dat? Er wordt een cursus voor gemeenteleden ontwikkeld en deze zal, in eerste instantie, als pilot in één gemeente worden uitgevoerd.

Project liturgie

'Het hart van de gemeente klopt daar waar God zijn volk ontmoet en Christus zijn bruid'. Vanuit deze geloofsovertuiging werkt het Praktijkcentrum aan het project Liturgie. Veel kerken stellen vragen over vorm en invulling van erediensten, vragen die wortelen in onenigheid hierover. Het kloppen van het hart van de gemeente geeft veel ruis. En dat is voelbaar in onderling 'samen vieren, samen leven en samen dienstbaar zijn als gemeente'.

Vanuit de geloofsovertuiging en praktijkwaarneming gedacht, wordt van 'Project Liturgie' directe opbrengst verwacht in de samenhang van de gemeente, de spanning tussen jong & oud of tussen gereformeerd en evangelisch (traditioneel of spiritueel- of in welke termen de spanning dan ook maar geschetst wordt.) Project Liturgie is tot stand gekomen met behulp van het Steunfonds.

3.3 Onderzoek

Kinderwerk in de kerk

Ter voorbereiding op het Handboek GKv 2016 is er onderzoek gedaan naar de plek en de invulling van het kinderwerk in en tijdens de eredienst. Het Praktijkcentrum wil verder in kaart brengen welke visie en welk beleid hier binnen de verschillende kerken aan ten grondslag ligt.

Pastoraat Doven en slechthorenden

In 2015 is gestart met een onderzoek naar wensen en behoeften met betrekking tot de geestelijke verzorging van doven en slechthorenden in de GKv. Dit in opdracht van de Generale Synode voor Deputaten doven en slechthorenden. In 2016 wordt dit onderzoek voortgezet en afgerond.

Project Liturgie

Met behulp van het Steunfonds start het Praktijkcentrum in 2016 met een project waarin kerkelijke gemeentes de eredienst als hart van de gemeente – daar waar God zijn volk ontmoet en Christus zijn bruid – concreet kunnen maken in een kerkelijk bezinnings- en actieplan (zie ook hierboven).

Een onderdeel hiervan is een speciaal onderzoekstraject: Vierende gemeente. In samenwerking met de Theologische Universiteit te Kampen is het Praktijkcentrum in 2015 begonnen met een onderzoek naar de 'middelpuntzoekende kracht van de eredienst'. Dit onderzoek loopt tot 2019. Voor 2016 staat onderzoek in de planning in twee lokale gemeenten waar rond en met behulp van de liturgie de samenbindende kracht van het evangelie centraal staat. Hoe beïnvloedt de liturgie het kerk-zijn, en andersom? Onder welke voorwaarden kan de kerkdienst werkelijk in haar 'middelpuntzoekende kracht' worden gezet?

4. Programmalijs 2: Gemeenten, leidinggeven en transities

4.1 Inleiding

De kerk als instituut is aan verandering onderhevig. Er wordt gezocht naar, gediscussieerd over en geëxperimenteerd met hoe kerk te zijn in deze tijd. Veranderingsprocessen vergen leiding en begeleiding: de aard en inbreng van de leiding stuurt de inhoud en richting van de verandering. Van leiders in de kerkelijke gemeenten wordt daarbij dan ook verwacht dat zij veranderfactoren tijdig peilen en erop weten te reageren door te verbeteren, vernieuwen of juist te behouden en zo doelgericht de gemeente kunnen beïnvloeden (transformationeel leiderschap).

Het Praktijkcentrum ondersteunt en adviseert kerken hierbij, zowel door concreet mee te denken met de uitvoerders als wel met de leidinggevendenden. Aan hen wordt begeleiding geboden in het licht van veranderingen die van buitenaf (samenleving, kerkverband) en van binnenuit (geestelijke, organisatorische of materiele noodzaak) worden ingezet.

Leidinggevendenden worden ondersteund bij het zoeken naar een bij de gemeente passende combinatie van christelijk leiderschap, ambten en ander leidinggevend werk. De focus van het Praktijkcentrum ligt daarbij allereerst bij de leiding die op lokaal niveau aan de gemeenten gegeven wordt. Hierbij valt dan te denken aan de kerkenraad en verder kader. Gezien de verschillen tussen de diverse plaatselijke geloofsgemeenschappen welke in verschillende fasen van hun ontwikkeling zijn, is de centrale vraag dan ook: wat voor leiding is nodig, waarop moet die leiding inzetten?²

4.2 Dienstverlening

Begeleiden van trajecten

Het grootste deel van de tijd voor dienstverlening gaat naar het begeleiden van trajecten *op maat*, dat wil zeggen gebaseerd op de specifieke vraag en situatie van de opdrachtgever. In de meeste gevallen is dit de kerkenraad van een gemeente die van beleid of ideaal naar praktijk van de gemeente wil. In sommige gevallen zit daar een (vroegere, concrete) probleemsituatie in de gemeente achter (krimp, vacante gemeente, diversiteit van opvattingen), vaak ook niet.

M/V in de kerk

Het Praktijkcentrum is door de synode van de GKv aangewezen als gesprekspartner deputaten M/V in de kerk. Er is medewerking gevraagd bij het faciliteren van de dialoog.

Pepdag voor de kerkenraad

De hulpvragen van kerkenraden aan het Praktijkcentrum laten zien dat veranderingen in kerk en samenleving om een herbezinning op leidinggeven vragen. Concreet worden er in september 2016 (opnieuw) twee pepdagen organiseren, ditmaal rond het thema 'Het stokje overdragen'. Hierbij wordt aandacht gegeven aan de inbreng van verschillende generaties en leiderschapstijlen binnen de kerkenraad. Doelen van de pepdagen zijn kennis opdoen, ervaringen uitwisselen en de bezinning in eigen gemeente een impuls geven.

² Zie ook *Kerken onderweg*, rapport behoeftenonderzoek Praktijkcentrum, voorjaar 2014, p.13.

Nieuw aanbod toerusting ambtsdragers

Zowel aan de onderzoekkant als aan de dienstverlenende kant van het Praktijkcentrum worden vragen gesteld over de vormgeving en invulling van de ambten in de kerk vandaag, voor de kerk van morgen.

Vanuit bestaand materiaal voor de toerusting van ambtsdragers en nieuw materiaal dat ontwikkeld is in de samenwerking met het diaconaal steunpunt (de nieuwe toerustingscursus voor diakenen) en recente publicaties over het functioneren van ambtsdragers (vanuit de TU en Viaa) ontwikkelt het Praktijkcentrum materiaal om leidinggevend in gemeenten te ondersteunen bij de vormgeving van christelijk leiderschap en de begeleiding en sturing van gemeenten in situaties van transitie en veranderende verantwoordelijkheidsverhoudingen tussen ambtsdragers en gemeenteleden. Onderzocht wordt of er een ouderlingencursus opgezet kan worden naar analogie van de diakencursus die aan nieuwe diakenen wordt aangeboden.

Analysemodel voor gemeenten

Waar het leidend kader van de gemeente doelgericht veranderingen wil doorvoeren of opvangen in de gemeente moet gedacht worden vanuit de praktijk van gemeentezijn. Vanuit het denken over strategie en doel van het kerk-zijn kunnen praktijkwerkers worden ondersteund in hun beleid. Niet alleen het Praktijkcentrum richt zich op een wisselwerking tussen praktijk en theorie, maar ook gemeenten willen hun veranderingsprocessen vanuit een concreet beschreven praktijk vormgeven.³ Binnen het Praktijkcentrum is een werkgroep bezig met de verdere ontwikkeling van een analysemodel. De inzet hiervan is allereerst van belang in de begeleiding van de gemeente in de praktijk: het brengt bewustwording op gang, kan verrassende inzichten geven, geeft mensen recht van spreken. De opbrengst van zo'n onderzoek legt een basis onder een lokaal transitieproces. Daarnaast is er een onderzoeksbelang: na inzet in een ruimer aantal gemeenten wordt een database gecreëerd met kerkelijke gegevens die helpen bij het in kaart brengen van trends en opvattingen. De som van meerdere onderzoeken brengt kerk-breder verschillen en overeenkomsten aan het licht.⁴ Idealiter zijn deze gegevens ook te koppelen aan de 'harde gegevens' die scribae jaarlijks aanleveren voor het handboek GKv. In 2016 zal er concreet een basisvragenlijst zijn ontwikkeld, is het overzicht van kosten en technische mogelijkheden van enquêtering opgesteld en is er in samenwerking met Viaa een pilot uitgevoerd.

Krimpene kerken

Het Praktijkcentrum is betrokken (geweest) bij een aantal kleiner wordende gemeenten dat zich bezint op de toekomst. Deze bezinning vindt op verschillende manieren plaats en de gemeenten werken met verschillende mogelijke scenario's. Deze ervaringen maken duidelijk dat krimpene kerken binnen de GKv belang hebben bij begeleiding en advies. Ook wordt duidelijk dat kerken op dit moment vooral op zichzelf opereren: vanuit het kerkverband en ook op classicaal niveau vindt weinig tot geen bezinning plaats op de impact van krimp en vergrijzing voor lokale gemeenten. Doel van deze activiteiten is tweeledig. Het Praktijkcentrum wil de kerken in de breedte attenderen op de vragen van krimpene kerken en het beroep dat dit doet op het kerkverband als geheel. Ook willen zij kerken uitnodigen om ervaringen uit te wisselen over de omgang met krimp. Concreet is het Praktijkcentrum bezig door in maart 2016 een conferentie aan te bieden rond krimpene kerken.

³ Zie ook 'Trendbericht Praktische Theologie 2007-2012', H. de Roest in *Handelingen* 2014/1.

⁴ Zie ook *Kerken onderweg*, rapport behoeftenonderzoek Praktijkcentrum, voorjaar 2014, p.12.

Waarderende gemeenteopbouw

“Met andere ogen kijken naar de kerkelijke gemeente, daar gaat het om bij de methode van Waarderende Gemeenteopbouw. Leren kijken met andere ogen. Leren horen naar wat gelovigen bezielt, waarin ze vreugde scheppen, wat hun vertrouwen geeft en hoop.” De kern van waarderend opbouwen is uitgaan van vertrouwen.⁵ Dit vertrouwen is gebaseerd op de overtuiging dat de Geest zijn gemeenten alles geeft wat nodig is om een gelovige gemeente te zijn en blijven. De gaven zijn er, de genade is geschonken: dat is de kern van de gemeenteopbouw!⁶ Waarderend opbouwen vraagt allereerst om stil te staan, te zien wat er al is en wat verder kan groeien. Het vraagt om gesprek, om het delen van ervaringen en het vieren van wat goed is. Dat maakt dat gemeenteopbouwwerk niet activistisch of probleemgericht wordt, maar een dankbare taak waarbij vele gaven aan het licht kunnen komen.

Namens het Praktijkcentrum hebben Hayo Wijma en Jannet de Jong zitting genomen in het bestuur van de Werkgroep Waarderende Gemeenteopbouw. In 2016 zal er gewerkt worden aan het eigen maken van de methodiek binnen de werkwijze van het Praktijkcentrum, opdat deze kan worden ingezet in concrete begeleidingsprocessen. De opgedane ervaringen zullen onder andere worden verwerkt in publicaties voor o.a. de werkgroep Waarderende gemeenteopbouw.

Er wordt momenteel in één gemeente vanuit deze methodiek gewerkt. In de loop van 2016 zal dit traject worden geëvalueerd met de gemeente en binnen het Praktijkcentrum.

De gemeente als thuis

Uit analyses van Jannet de Jong en Hayo Wijma en de thesis van Moniek Mol komt naar voren dat er grote behoefte is aan versterking van de eigen gemeenschap, de vormgeving van het gevoel ‘thuis’ te zijn in de kerk, erbij te horen, een veilige plaats te hebben, die vertrouwd, voorspelbaar, overzichtelijk is en een zekere rust in het bestaan kan geven. De transitie zoals eerder beschreven in *Koninkrijk van Priesters* krijgt een verdieping doordat de transitie erkend en aanvaard wordt, maar het net lijkt alsof die ondersteund zou moeten worden met een versterking van de eigenheid en vertrouwdheid van het eigen kerkelijk huis.

Daarbij blijkt deze term ‘huis’ multi-interpretabel. De één refereert hierbij aan, in eerste instantie, de sociale gemeenschap die gevonden wordt binnen de kerk, een ander spreekt over de geloofsgemeenschap. De een spreekt over het kerkverband en weer een ander alleen over de lokale gemeente. De één voelt zich ontheemd door identiteitsverlies van hun thuis en weer een ander staat voorop ten aanzien van een identiteitsverschuiving van hun thuis.

Ten tijde van schrijven van dit jaarplan staan er nog geen concrete activiteiten gepland, deze moeten nog worden bedacht en vormgegeven.

Aandachtveld jeugdwerk

Conferentie Rondom Het Kind

Rondom Het Kind is een (interkerkelijke) christelijke beweging voor iedereen die zorg en verantwoordelijkheid wil dragen voor het kind. Het is een beweging die aan de ene kant veelkleurig is en aan de andere kant wel eensgezind de komende generatie op het oog heeft. Diverse organisaties hebben zich bij deze beweging aangesloten.

Het Praktijkcentrum participeert in de werkgroep die op 12 en 13 februari de tweejaarlijkse conferentie organiseert. De conferentie van Rondom Het Kind is dé ontmoetingsplek voor iedereen die rondom het kind staat. Tijdens de conferentie wordt

⁵ <http://www.kijkopkerk.nl/nieuws/nieuws/waarderend-opbouwen-een-nieuwe-werkgroep.html>

⁶ Zie ook de rijkdom van de gemeente zoals beschreven in 1 Korinte 1,1-9.

nagedacht en doorgesproken over thema's als (geloofs)opvoeding, kinderwerk en de belevingswereld van kinderen.

Minor jongerenwerk

Het Praktijkcentrum levert een aandeel in de door Viaa aangeboden minor jongerenwerk. Deze minor leidt studenten op tot een profiel van jongerenwerk-adviseurs die zich richten op het opsporen en ontwikkelen van verbindingen tussen jonge(re) en oude(re) binnen de kerk.

OnderWeg

Het Praktijkcentrum verzorgt in het blad OnderWeg, in samenwerking met het NGJ, de jeugdwerkpagina. OnderWeg is een tweewekelijks kerkelijk magazine voor gemeenteleden binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) en de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (GKv). De artikelen gaan over onderzoeken, trends en ontwikkelingen in het jeugdwerk en reiken tips aan waarmee jeugdwerkers concreet aan de slag kunnen.

Jong en geloven

In Samenwerking met AKZ+, Missie Nederland en het OJCK (Onderzoekscentrum voor Jeugd, Kerk en Cultuur) biedt het Praktijkcentrum een AKZ+-serie 'Jong en geloven' aan. Elke generatie christenen staat voor dezelfde roeping: het geloof doorgeven aan de volgende generatie. Elke tijd kent daarbij z'n eigen problemen, uitdagingen en kansen. Wie zich wil bezinnen op kerk- en christenzijn in deze tijd, kan er niet omheen zich diepgaand bezig te houden met de overdracht van het geloof op de volgende generatie. Kerken worstelen met vragen over de jeugd. Hoe is en/of blijft de kerk relevant? Hoe biedt ze jongeren een plek waar ze zich thuis voelen? Hoe worden de kinderen en jongeren zelf authentieke gelovigen? Een kerk die het geloof niet weet over te dragen, verdwijnt. Thema's die zoal aan de orde komen: geloofsopvoeding en geloofsoverdracht, didactiek en (godsdienst)pedagogiek, jongerencultuur, intergeneratief werken, discipelschap, missionair kinder- en jeugdwerk.

4.3 Onderzoek

M/V in de kerk

Het Praktijkcentrum is door de synode van de GKv aangewezen als gesprekspartner deputaten M/V in de kerk. Er is medewerking gevraagd bij het kwantitatief onderzoeken van de concrete praktijken van taakinfilling in de gemeente.

Kringen in de kerk

Veel kerken zijn bezig met de oriëntatie op of de uitvoering van het gemeente zijn met kringen. Kerken worden in kleinere groepen verdeeld om onderling de betrokkenheid te vergroten.

De aanleiding varieert van uit nood geboren door het niet langer kunnen opvullen van diverse vacatures tot uit verlangen geboren door meer invulling te willen en kunnen geven aan het ambt van alle gelovigen.

Naast het doorgaande aanbod van het Praktijkcentrum van training en advies zal onderzoek worden gedaan naar de invloed van de postmoderne netwerksamenleving op het kringenwerk in de kerk. Dit onderzoek zal grotendeels worden uitgevoerd door een student van Viaa.

Krimpene kerken

Met behulp van het Steunfonds zal het Praktijkcentrum verder onderzoek doen naar krimpene gemeenten. Onderdelen hiervan zijn het bevragen van lokale gemeenten op groeicijfers, het inventariseren van het toekomstperspectief en de vragen van gemeenten in een situatie van krimp.⁷

Stille kerkverlating

Met behulp van Het Steunfonds zal het Praktijkcentrum onderzoek doen naar stille kerkverlating. Dit is een 2-jarig onderzoeksproject van het Praktijkcentrum naar initiatie, integratie, congregatie en contemplatie van gemeenteleden in verschillende leeftijden binnen de GKv.

⁷ Projectplan Krimp is op te vragen bij het Praktijkcentrum.

5. Programmalijs 3: Uitreikende gemeenschappen

5.1 Inleiding

Binnen geloofsgemeenschappen groeit het besef dat de kerk verandert en ook veranderen moet om relevant te blijven. In het rapport 'Kerken onderweg, maar waarheen, en hoe?' (Behoeftenonderzoek 2014) komt naar voren dat zowel kerkenraden als gemeenteleden oog hebben voor de wereld buiten de kerk en daar tot op zekere hoogte ook rekening mee willen houden in hun manier van kerk-zijn. Daarbij is er een verlangen om meer gericht te zijn op de wereld buiten de kerk.⁸

Dit verlangen komt ook terug in het onderzoek Diaconaat 2020.⁹ Er is een wens tot een meer extern diaconaat, waarbij intern diaconaat wel van groot belang blijft, en waarbij de zaken iets formeler georganiseerd worden dan nu het geval is.

Geloofsgemeenschappen kunnen ervoor kiezen om hun maatschappelijke dienstverlening in de praktijk te scheiden van godsdienstige activiteiten. Het Praktijkcentrum wil echter geloofsgemeenschappen dienen om hun identiteit te (her)ontdekken en/of te bewaren, zodat de missionaire en diaconale activiteiten van geloofsgemeenschappen niet worden gescheiden, maar hooguit worden onderscheiden.

Het (her)ontdekken en/of bewaren van de identiteit hangt samen met de positieve waardering die er is van geslotenheid naar steeds meer openheid van geloofsgemeenschappen naar elkaar toe en de samenwerkingsverbanden die daarmee ontstaan. Daarbij varen lokale geloofsgemeenschappen steeds vaker hun eigen koers, los van de overkoepelende denominatie. De vrijheid en zelfstandigheid past in de dynamische context waarin geloofsgemeenschappen worden vormgegeven. Belangrijk daarbij blijft wel dat geloofsgemeenschappen gezien worden als organisatie (regels, structuren en afspraken), sociale beweging (bevlogenheid en idealen) en gemeenschap (onderlinge verbondenheid en onderlinge relaties). Alle drie brengen grenzen met zich mee, maar ze zijn allemaal nodig wil er sprake zijn van continuïteit.¹⁰ Tegelijk zijn (grensverleggende) innovatie experimenten nodig en is het een taak van geloofsgemeenschappen om dit te faciliteren.

5.2 Dienstverlening

Het Praktijkcentrum fungeert als een loketfunctie voor christelijke geloofsgemeenschappen. Gemeenten (leden) kunnen bij het Praktijkcentrum terecht voor al hun vragen over het missionair en diaconaal functioneren. Het Praktijkcentrum stimuleert geloofsgemeenschappen in hun missionaire en diaconale bezinning. Daarnaast ondersteunt en begeleidt het Praktijkcentrum (startende) missionaire initiatieven. Op aanvraag van gemeenten worden gemeenten ondersteund in hun missionaire bewustwording en het uitvoeren van activiteiten in deze dimensie.

zoekerswebsite

Met de zoekerswebsite richt het Praktijkcentrum zich op het ondersteunen van lokale kerken. De vier verschillende zoekerssites zijn samengevoegd tot één website: www.vragenovergeloven.nl. Op deze site zijn allerlei antwoorden op basale geloofsvragen verzameld. De site is dus wel gericht op zoekers, maar het is de bedoeling dat lokale kerken de site gebruiken als hulpmiddel in het contact met zoekers. Artikelen kunnen

⁸ Kerken onderweg, rapport behoeftenonderzoek Praktijkcentrum, voorjaar 2014, p.36-37.

⁹ Slendebroek-Meints, J., Help! p.55.

¹⁰ Stoppels, S., Voor de verandering, p.50-51.

gratis worden overgenomen op de eigen website of worden gedeeld op sociale media. Op deze manier kan de site fungeren als een bron voor christenen en kerken die online present willen zijn. Om christenen hiertoe aan te moedigen is er een Facebookgroep opgericht met de naam 'Missionair Platform'. In deze groep kunnen mensen zelf tips en inspiratie, artikelen en werkvormen delen voor dagelijks missionair leven.

LEF Learning Community

De Learning Community is een tweejarig leertraject waarin jeugdwerkers leren hoe ze kunnen bouwen aan een cultuur van discipelschap en missionair zijn in het jeugdwerk. De focus daarbij is de eigen geloofsrelatie die wordt verdiept. Het is daarbij niet de bedoeling dat er verteld wordt wat wel en niet moet. Het is geen formule of programma. De Learning Community kan (naast de catechese) een innovatief alternatief zijn voor de jeugdvereniging waarin het bouwen aan relaties met jongeren centraal staat. Concreet kan dit bijvoorbeeld betekenen dat jongeren tweewekelijks in groepjes van vijf bij een gezin thuishouden om samen te eten, om daarna in gesprek te gaan rondom de Bijbel.

De Barmhartige Kerk

De Barmhartige Kerk is een programma waarin diakenen actief worden begeleid in het zetten van stappen om te komen tot diaconaat met Perspectief. Het programma is verdeeld in vier sessies:

- Sessie 1: De diaken, wie is dat?
- Sessie 2: De gemeente, waarvoor is ze bedoeld in het Koninkrijk van God?
- Sessie 3: Hoe krijg je diaconie en gemeente in beweging?
- Sessie 4: Als het diaconaat van de gemeente zich ontwikkelt, hoe houd je dan de resultaten vast?

Kerk-zijn in je wijk

Het Praktijkcentrum biedt een cursus aan waarin de gemeente een antwoord zoekt hoe ze kerk is in de eigen wijk. Dit zal leiden tot praktische handvatten waarmee deelnemers aan de slag gaan.

Vernieuwd kerk-zijn met oog voor de wereld

Waar is God op uit, wat staat hoog genoteerd op zijn agenda? Wat is er speciaal aan zijn gemeente, wat is haar betekenis voor de samenleving en in de wereld van nu? Vernieuwd kerk-zijn met oog voor de wereld is een programma dat het Praktijkcentrum aanbiedt om gemeentes te laten nadenken over hoe zij kerk kunnen zijn.

5.3 Onderzoek

Het diaconaal-missionaire onderzoek zal zich richten op de mogelijkheden om het evangelie te verkondigen door middel van directe evangelisatie en door middel van diaconale aanwezigheid van de gemeente in de samenleving, alsook naar de gevolgen die dit heeft voor gemeenten en gemeentestichting.

Het gaat hier steeds over combinaties van theologisch en sociaalwetenschappelijk onderzoek naar theorievormend onderzoek en handelingsgericht onderzoek, waarbij de uitkomsten van het onderzoek direct teruggekoppeld kunnen worden naar de advies- en begeleidingspraktijk.

Er zal gezocht worden naar participatie van gemeenten die hier nadrukkelijk mee experimenteren, hetzij vanuit een primair missionaire optiek, hetzij vanuit een primair diaconale optiek.

Ook zal geprobeerd worden de samenwerking met Viaa in Zwolle en de TU in Kampen optimaal te benutten door middel van het inschakelen van studenten en het koppelen van

studentonderzoeken aan de programmalijn. Het gaat hier om studenten die hun afsluitende bachelor-onderzoek kunnen vormgeven op het themagebied van de programmalijn, alsmede om de inzet van studenten bij het verzamelen van data.

Kerkelijk diaconaat in de stedelijke samenleving

Dit onderzoek is gericht op relevante theorievorming over diaconaat (vooral in de stedelijke samenleving) en wil een bijdrage leveren, door middel van publicaties, aan de bezinning op de toekomst van het kerkelijk diaconaat in de Nederlandse samenleving. Daaraan is inherent dat werkers op het terrein van het diaconaat goede, actuele informatie ontvangen met het oog op hun visievorming over diaconaat.

Mobilisatie tot missie door mobilisatie van gemeenschap

Promotieonderzoek van medewerker Annemieke de Jonge waarin de effecten van kerkplanting op de plantende kerk in beeld worden gebracht.

Gemeentestichting

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) 2014 heeft in haar instructie voor het deputaatschap Aanvullende Steun Missionaire Projecten o.a. het volgende opgenomen over de diensten van het Praktijkcentrum: erop toezien dat de ervaring die wordt opgedaan in projecten en experimenten via het Praktijkcentrum wordt gedeeld met kerken in het algemeen.

Het Praktijkcentrum voert een onderzoek uit niet om alleen ervaringen op te halen en te ordenen, maar ook om te focussen op effectiviteit en identiteit van de gemeentestichtingsprojecten. Dit heeft geleid tot twee onderzoeksobjecten:

1. Missionaire gemeentestichtingsprojecten aangaande motieven, werkwijzen, effecten, ervaringen en geleerde lessen en het beschikbaar stellen van deze data aan de kerken. (GS 2014, besluit 2b (53-D-1))
2. De beleden en beleefde Gereformeerde identiteit (GS 2011, Acta art. 54) van zowel de gemeentestichtingsprojecten zelf als de context van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Diaconale gemeente

In samenwerking met de Theologische Universiteit in Kampen, in de persoon van Peter van de Kamp, start het Praktijkcentrum een onderzoek naar diaconale gemeente.

Kerk en participatie

Een ander onderzoek dat het Praktijkcentrum uitvoert in samenwerking met de Theologische Universiteit te Kampen is dat naar Buitengewoon Zorgzaam, een samenwerkingsinitiatief in Amersfoort-Vathorst. Het project 'kerk en participatie' wil lokale geloofsgemeenschappen helpen vorm te geven aan haar roeping om een inclusieve gemeenschap te zijn. Dat wordt gedaan door het unieke, innovatieve project Buitengewoon Zorgzaam in Amersfoort Vathorst op de voet te volgen en te leren van wat de deelnemers aan dit project doen.

6. Programmalijn 4: Data en Trends

6.1 Inleiding

Binnen deze programmalijn wordt er onder andere gewerkt aan het verzamelen en het bijhouden van onderzoeksgegevens. Het betreft hier met name gegevens die in het Praktijkcentrum zelf, en ook bij de samenwerkingspartners TU Kampen en Viaa, ontwikkeld zijn.

Ook worden extern ontwikkelde onderzoeksgegevens geïnterpreteerd om trends op te speuren die voor de kerken en het werken in de kerk relevant zijn.

6.2 Voortgaande werkzaamheden

Binnen deze programmalijn zal in 2016 de uitvoering van het programma 2015 worden gecontinueerd. Hierbij kan concreet gedacht worden aan dataverzameling voor *Het Handboek Gereformeerde Kerken* en de ondersteuning en uitwerking van de diverse onderzoeken die eerder in dit jaarplan beschreven zijn.

Tevens zal verder gewerkt worden aan afstemming tussen de data-verzameling gedaan door het Praktijkcentrum en die door andere instellingen binnen de GKv en aanverwante kerken, ten einde druk op scribae, om steeds weer gegevens te leveren voor allerlei aanvragers, tegen te gaan. De activiteiten die hiertoe in 2015 zijn gestart worden doorgezet.

7. Organisatiegerichte ontwikkelingen

7.1 Inleiding

In het Jaarplan 2015 werden naast inhoudelijke plannen ook organisatie-gerichte plannen beschreven. Van deze groep plannen zijn een aantal zaken overgebleven die verder in 2016 uitgewerkt moeten worden.

Verder moet in 2016 de rapportage aan de Generale Synode Gereformeerde Kerken – vrijgemaakt 2017 opgesteld worden. Die rapportage zal uit twee onderdelen bestaan: de rapportage over de uitvoering van het voorgenomen beleid en de ontwikkeling van het Praktijkcentrum tussen september 2013 en september 2016, plus een nieuw meerjarenbeleidsplan als vervolg op het document *Koninkrijk van Priesters*.

7.2 Voortgaande ontwikkelingen

Bijdragen aan beleid partners t.a.v. onderzoek en onderwijskeuzen

Beleidsuitgangspunt 3: "Inbedding in en positionering van het centrum in het geheel van de kerken, de TU en Viaa" is in 2015 aangepakt via het presenteren van het Praktijkcentrum op classes, via deelname van medewerkers Praktijkcentrum in het onderwijs aan TU en Viaa, maar minder uitgewerkt kon nog worden de beleidsparticipatie van het Praktijkcentrum binnen de onderwijs- en onderzoek-keuzen van TU en Viaa-theologie. In 2015 zijn hiervoor stappen gezet, maar concretisering en diepe inbedding vergen voortgezette aandacht.

Samenwerking verwante instellingen binnen en buiten GKv

Beleidsuitgangspunt 5: "Vergroten van het netwerk en aangaan van samenwerkingsverbanden met andere kerkgenootschappen en daarmee verbonden gremia en andere partners die een bijdrage kunnen leveren aan het bereiden van de doelen van het centrum" is in 2015 minder naar voren gekomen. Er zijn contacten met instellingen binnen de verwante kerkgenootschappen NGK en CGK, maar deze contacten zijn vooral verkennend op hoofdlijnen geweest. Hetzelfde geldt voor de contacten binnen de GKv. In 2016 moet hieraan verder invulling worden gegeven, waarbij speerpunten die vanuit de partners Viaa en TU Kampen worden aangegeven van belang zullen zijn.

Inbedding en positionering

De ontwikkeling en groei van het inhoudelijk overleg en het actualiteitenoverleg wordt in 2016 verder uitgebouwd om de inhoudelijke kwaliteit van het werk blijvend te bewaken en versterken.

Bekendheid en benutting

In 2016 wordt voortgaand aandacht besteed aan de toerusting van collega's op het terrein van marketing en acquisitie en wordt verder gegaan met bevorderen van de bekendheid van het Praktijkcentrum in de classes.

Formele organisatie

De onderdelen 'afstemming processen jaarplanning PC – TU – Viaa-theologie – Viaa-lectorat Social Work – TU-vakgroep PT' en 'Meerjarenplanning rapportages GS en accreditaties TU en Viaa-theologie / Viaa-lectorat Social Work' vergen voortgaand aandacht in 2016.

7.3 Procesgang opstellen rapportage GS GKv 2017

Tussen mei 2016 en oktober 2016 zal de rapportage aan de GS GKv 2017 worden opgesteld door de directeur aan de hand van het format dat daartoe door de synode is ontwikkeld. Deze rapportage zal voorafgaand aan de indiening besproken worden binnen het bestuur van het Praktijkcentrum, waarbij apart nagegaan zal worden of een toelichting apart bij de bestuurders van de partner-organisaties Theologische Universiteit Kampen en hogeschool Viaa Zwolle gewenst is.

De procesgang zal er globaal als volgt uitzien:

Mei – juni 2016	opstellen concept rapportage aan GS GKv 2017
Juli – september 2016	bespreking concept met CvB TU Kampen en CvB Viaa Zwolle
Oktober 2016	bespreking concept in bestuur Praktijkcentrum
November – december 2016	definitief vormgeven rapportage en aanbieden aan GS GKv

7.4 Procesgang meerjarenplan 2017 – 2020: Viaa-theologie, TU Kampen-PT

Parallel aan de opstelling van de rapportage zal een meerjarenbeleidsplan worden opgesteld. Hierin worden de partners TU Kampen / sectie Praktische theologie en Viaa Zwolle, academie Social Work & Theologie nadrukkelijk betrokken.

De procesgang zal dan ook al eerder moeten starten om alle betrokkenen voldoende inbreng te laten hebben bij de vormgeving, zodat het meerjarenbeleidsplan voldoende gedragen is.

Maart – mei 2016	ophalen wensen onderzoek en advisering CvB TU Kampen en CvB Viaa / directie Ac SW&T Zwolle
Juni – september 2016	opstellen concept meerjarenbeleidsplan op basis van opgehaalde wensen TU Kampen, Viaa Zwolle, eigen waarnemingen Praktijkcentrum
Oktober 2016	bespreking concept meerjarenbeleidsplan TU Kampen, Viaa Zwolle en bestuur Praktijkcentrum
November – december 2016	definitief vormgeven meerjarenbeleidsplan en bijvoegen als bijlage bij rapportage aan GS GKv

7.5 Personeelsbeleid

Het in 2014 ontwikkelde en in 2015 voor het eerst systematisch gehanteerde beleid van persoonlijke afspraken over productie, studie etc. tussen de werkgever en de medewerker zal in 2016 voor het eerst gebruikt worden om de balans per medewerker op te maken en te bezien of het systeem bruikbaar is en in welke mate.

Tevens moeten in 2016 besluiten genomen worden over verlenging van de aanstellingen van een aantal medewerkers. De mate waarin de afspraken over declarabiliteit, opleiding etc. zijn gehaald zal daarbij als objectiverende maatstaf worden gehanteerd.

7.6 Marketing en PR

In 2016 zal het eind 2015 af te ronden marketingplan worden gehanteerd. Uitgangspunt daarbij is dat het Praktijkcentrum de marketing vooral zal laten verlopen via de bekende

PR-kanalen van tijdschriften en de eigen nieuwsbrief, via bijeenkomsten op regionaal of classicaal niveau en via 'warme' acquisitie.

7.7 Kwaliteitsbeleid

Het in 2014 ontwikkelde en in 2015 voor het eerst systematisch gehanteerde kwaliteitsbeleid zal worden gecontinueerd in 2016.

7.8 Huisvesting

De huisvesting zal in 2016 worden gecontinueerd op de huidige locatie. Aan Viaa-hogeschool is gevraagd een voorstel te doen over de afname van ondersteuning op het terrein van ICT-voorzieningen.

8. Nawoord

Zoals ieder jaarplan is ook het onderhavige weer een document met een zekere 'lijvigheid', hoezeer ook de bedoeling was een en ander overzichtelijk te houden. Dit typeert enerzijds dat de organisatie zich ontwikkelt tot een 'gewone' not-for-profit organisatie waar de systematische beleidsvoering één van de belangrijke beoordelingsvoorwaarden voor de financier is. Anderzijds typeert het de wens om een goede balans tussen focus en inhoudelijke breedte te blijven nastreven. Een organisatie als het Praktijkcentrum balanceert tussen 'op maat' maken tegen hoge kosten en 'algemene beschikbaarheid' op basis van basisfinanciering. Zulk balanceerwerk vergt veel van de mensen en soms dus ook wat meer woorden en papier dan men wellicht wenselijk acht.

Het geheel van voornemens, woorden, intenties en betrokkenheid dat dit plan en alle werk van de mensen: medewerkers, bestuurders, gebruikers kenmerkt is echter niets als het niet gedragen en gezegend wordt door de Heer die onze Redder en Koning is. In zijn dienst staan de medewerkers en bestuurders om met de gemeenten, de broers en zussen in Christus, onderweg te zijn en elkaar daarbij mee te nemen. Tot eer van God!

Bijlage begroting 2016

1 Werkbegroting PraktijkCentrum 2016

2 (d.d. 24-9-2015)

3

4 BATEN

5 1. Quota

6 2. Dienstverlening en onderzoek

7 3. Derde geldstroom/giften

8 4. Project Follow-up jeugdcatechese

9 **TOTAAL BATEN**

10

11

12 LASTEN

13 Personeelskosten

14 5. Medewerkers in dienst / op loonlijst

15 lonen en salarissen

16 sociale lasten

17 pensioenpremies

18 woon-/werkverkeer

19 AF: terugontv. zwangerschap-/ziektegelden

20 6. Medewerker Follow-up (verwerkt in pers.kst.)

21 7. Personeelskosten directeur

22

23 8. Inzet personeel VIAA en TU

24 onderzoekers vanuit de VIAA

25 onderzoekers overig

26 onderzoeker vanuit de TU

27

28

Totaal FTE

29 9. Inzet derden

30 inhuur medew. PR/communic.

31 inhuur fin.adm./projectcontroller

32 inzet freelancers uitvoering advieswerk

33 inleen personeel voor innovatie

34

35 10. Overige personeelskosten

36 ziekteverzuimverzekering/arbo

37 deskundigheidsbevordering

38 aanloopkosten/extra opleidingen

39 wervings-/overige personeelskosten

40

41 **Totaal personeelskosten**

42

43

44 11. Huisvestingskosten

45

46 Overige lasten

47 12. Directe lasten

48 reiskosten adviseurs/accomm./drukwerk public.

49

50 13. PR en website

51 kosten website / advertenties

52

53 14. Administratie-/beheerlasten

54 reis-/vergaderkosten bestuur deputaten

55 kantoormiddelen/netwerk/telefoon

56

57

58 **TOTAAL LASTEN**

59

60 **BATEN -/- LASTEN**

61 15. Financieel resultaat, rente / bankkosten

62 **OVERSCHOT / TEKORT**

		Werkbegroting 2016	
		concept d.d. 24-09-2015	%
		300.000	66%
		90.000	20%
		49.000	11%
		15.000	3%
		454.000	100%
	FTE		
	3,78		
		178.800	
		32.300	
		16.400	
		7.300	
		<u>0</u>	
		234.800	52%
	0,4	44.600	10%
	0,7	64.200	
		2.500	
	0,5	<u>0</u>	
		66.700	15%
	Totaal FTE	5,38	
		5.000	
		16.600	
		2.000	
		<u>0</u>	
		23.600	5%
		5.400	
		16.500	
		1.000	
		<u>1.000</u>	
		23.900	5%
		393.600	87%
		15.500	3%
		9.000	2%
		9.500	2%
		3.000	1%
		23.200	5%
		44.700	10%
		453.800	100%
		200	0%
		200	0%
		0	0%